

Sandholt efter 1719.

1718 gjorde Universitetet i København sine For-
dringer gældende paa Sandholt med tilhørende Gods,
og ved en Højesteretsdom blev det tilkendt Universi-
tetet. 1719 købte Hans Nobel de to sammenhørende
Hovedgaarde, Sandholt og Sollerup, samt det dertil
hørende Bøndergods og Kirke.

Samtidigt ejede han Damsbo i Jordløse Sogn,
og upaatvivlelig ogsaa Jordløse Kirke, men denne
Besiddelse er solgt til en Cancelliraad Lund mellem
1737 og 1740.

Damsbo forblev fri Ejendom, da Etatsraad Nobel
1726 fik oprettet et Stamhus af den øvrige Del af
sine fynske Ejendomme.

Hans Nobel er født 1657 i Christianopol i Skaane,
men sin Glansperiode har han haft i Norge, hvor

Kilder: Biogf. Leks.: Overlærer Schneider, Skien (Norge).
Skiftebrevene paa Sandholt.

Af et Brev fra 1730 maa man antage, at Nobel ved den
Tid har opholdt sig paa Damsbo.

han sad inde med flere betroede Stillinger og avancerede fra Tolder i Nordmør til Bergraad og derfra til Amtmand over Romsdals Amt i Trondhjems Stift fra 1703 til 1713.

Han blev 1713 Medlem af en Regeringskommission, kaldet Slotsloven, og maatte af den Grund opholde sig i det sydlige Norge.

Titel af Etatsraad fik han først som Stamhusbesidder. I sit Amt ordnede han Regnskabsvæsenet, og Oprettelsen af Reknæs Hospital for Spedalske skyldes væsentlig ham.

Han havde »forpagtet Tolden« i det Nordenfjeldske, og han oppebar Indtægten af en Skat, som kaldtes Ledingen*). Forpagtningen af Tolden stod i Forbindelse med Reknæs Hospital, som noget, der skulde komme det tilgode, men Nobel blev Skyldner med Forpagtningsafgiften. Om »Ledingen« var et Vederlag for Udgifter til Reknæs, kan jeg ikke oplyse. — Nobel var gift tre Gange:

- 1) Med Margrethe, f. Tønder † 1684, Enke efter Tolder Joh. Garmann, og med hende havde han en Søn, Hans Hansen Nobel, Amtmand i Stavanger til 1725, død 1752 som Stamhusbesidder paa Sandholt. Nobels første Hustru skal have havt Formue**) og han fik med hende Sædegaarden Hvene i Trodhjems Stift.
- 2) 1690 ægtede Nobel sin anden Hustru Dorothea Issabella Jessen † 1715, Enke efter Major Testmann. De havde følgende Børn:
  1. Peder Nobel, f. ? Kapitain, † 1726 paa Sandholt.

*) Ledingen, en Skat til militære Udgifter.

**) Penge havde vistnok henvend tredobbelt Værdi af nu.

2. Martha Margrethe Nobel, f. 1693 † 1774.
gift med Amtmand i Romsdal Erik Must,
† 1728.

3. Margrethe Marie Nobel, f. 1696 † 1755,
gift med Oberst Gedde.

En »Jomfru Antonette Sophie Nobel« er
død paa Sandholt 1725, men om det er
en Datter eller en anden Slægting, oplyses
ikke*).

1703**) købte den energiske og mægtige Amt-
mand Nobel Moldegaard. Ved en Række af
Indkøb samlede han de paa flere Hænder
spredte Dele af Ejendommen, og gjorde sig
ved en Grænseproces ogsaa til Herre over den
rivaliserende Naboejendom Reknæs. Han har
bygget Hovedbygningen paa Moldegaard, som
endnu er tildels uforandret.

3) Sit tredie Ægteskab indgik Nobel 1717 med
en barnløs Enke, Dorothea Hansdatter***),
der efter sin forrige Mand, Købmand Anders
Nielsen, skal have tilført Nobel en Formue
paa 184000 Rdl., og denne Rigdom, hvis den
iøvrigt har været saa stor, som Rygtet gik,
har vel tilskyndet ham til i 1719 at købe
fynske Ejendomme, efter at han samtidigt
havde afhændet Moldegaard til sin Datter og
Svigersøn, Amtmand Erik Must.

---

*) Vester Hæsinge og Lyndelse Kirkebog.

**) Schneiders Optegnelser.

***) Dorothea Hansdatter underskriver sig endogsaa paa Stam-
husbrevet Dorothea Nobel Jessen, (hendes Moder var født
Jesdatter), men dette har voldt en Del Uklarhed, saa at
hun er bleven smeltet sammen med Nobels anden Hustru.

Imellem Nobel, som den Tid havde Titel af Justitsraad, og hans tredie Hustru, Anders Niensens Enke, var der i Brevig 1719 udstedt et Testamente, der tilsikrede begge Ægtefællerne fuldt Fælleseje af Formue, Gods og al Ejendom, og at sidde i uskiftet Bo, naar Nobels Børn ved hans Død havde faaet udbetalt Trefjerdedele af den Del af Formuen, som deres Fader havde tilbragt. Dersom han levede længst tilsikredes 300 Rdl. til hans Hustrus norske Udarvinger, og Ethundrede Rdl. i Croner til norske Fangers Ranconering udi Tyrkiet at indbetale til Directeuren for de fattiges Væsen udi København.« —

Ligeledes testamenterede de hver sin endnu levende gamle Moder en aarlig Pension paa 200 Rdl.; og disponerede over fornøden Kapital dertil.

Et Supplement til dette Testamente findes i en Fortegnelse af 24de August 1732 over hvad Etatsraad Nobet anslaar sine medbragte Midler til, »efterdi han fornemmer, at hans Sygdom daglig minder ham om hans Døds Time«:

Et Bibliothek	Værdi	500 Rdl.
Arbejdet Sølv	—	300 -
2 Dusin Stole	—	50 -
2 Dragekister	—	40 -
6 Dusin Tintallerkener	—	40 -
2 Dusin Fade af Tin	—	20 -
Kobber og Messing	—	50 -
Lintøj og Sengeklæder	—	200 -
Et Stueuhrværk	—	40 -

Værdi 1240 Rdl.

»Hvilke 1240 Rdl. er det højeste, som jeg kan beregne mine ringe Midler til, som jeg haver tilbragt

denne min Kiere Hustru, saa som jeg haver bortgivet de faa Midler til mine kiere Børn, som jeg foruden disse var Ejende.

Og som her nu ikke er stemplet Papiir ved Haanden, saa tillader jeg om dette skulde nødiges, at denne min Specifikation paa stemplet Papiir maa blive oversadt.«

Hans Nobel.

Sandholt d. 24de Augustus 1732.

At Etatsraad Nobel er ved sin fulde Fornuft og Forstand testeres af

Hempel*). Johan Herman Geth.

Dette til Oplysning om Formuesforholdene. —

I Aaret 1726 har vistnok en Del af Familien været samlet paa Sandholt i Anledning af Oprettelsen af Stamhuset, og ved denne Lejlighed har Etatsraad Nobel laant 2000 Rdl. courant af Sønnen, Justitsraad Nobel. Det ser ud til, at Justitsraad Nobel, som Aaret før havde taget sin Afsked som Amtmand, omtrent ved denne Tid har bosat sig med sin Familie paa Sandholt.

Han var en Mand paa 41 Aar og gift med en norsk Dame Anna Sophie Bøckmann; de havde to Børn, Datteren Martha, 13 Aar gammel, og Sønnen Hans, 9 Aar gammel.

Deres og Forældrenes Samliv er ikke forløbet fredeligt, en Proces, i hvilken der er faldet Højesterets Dom i 1735, belyser Forholdene.

1) Det bør Fru Dorothea Jessen afgn. Etatsraad Nobel's allene at have Jagt-Retten med Skytte og Jagt-Skildt uforkrænket, dog saaledes, at Justice-

Raad Nobel ikke kan betages Jagt i Enemærkerne.

2) Fru Dorothea Jessen bør udbetale til Justice-Raad Nobel 1200 Rdl., hvorefter Justiceraad Nobel selv bør holde Gaard og Gods i forsvarlig Stand.

3) Fru Dorothea Jessen bør forskaffe Justice-Raad Nobel fornøden Vognskjul for en Vogn eller Chaise.

4) Justice-Raad Nobel bør lade sig udvise fornøden Skov af Fru Dorothea Jessen, og hun bør beholde sin Ejendoms Ret til Skoven.

5) Justice-Raad Nobel tilkjendes det omtvistede Kammer ved Porten til hans Malkepiger.

6) Justice-Raad Nobel bør være fri for Fru Dorothea Jessens Tiltale angaaende 300 Rdl.

7) Efter Justice-Raad Nobels Extensions Betaling, frifindes Justice-Raad Nobel for Fru Dorothea Jessens Tiltale, dog bør de tvende omtvistede Kakkelovne som et Inventarium forblive ved Stamhuset.

De utilbørlige Expressioner hvormed afgn. Etats-Raad Nobel, Fru Dorothea Jessen og Hr. Lorentz Petersen saa vel skriftlig i Commissionen, som mundtlig i Højeste-Ret ere bebyrdede, bør som uskrevne og utalede døde og magtesløse at være og ikke komme nogen af dem til Præjudice i nogen Maade.

Procurator Munthe maa for sin brugte Vidtløftighed og Omgang i denne Sag, betale 10 Rdl. til vor Frelser Kirke.

Processens Omkostningev saavel ved Commissionen, som her ved Højeste-Ret ophæves.

J. Rosenkrantz.

I Dødsboet efter Etatsraadinde Nobel 1740 anmelder Justitsraad Nobel at have tilgode 2000 Rdl. courant, som han udi Aaret 1725 haver betalt for sin Salig Fader; men han kan ikke skaffe skriftlig Bevis og da Boet er fallit, er der intet at hente.

Dødsboet afkræver ham Erstatning for 3 Heste:	
1 liden, gammel og stiv Hest . . .	1 Rdl.
1 stor gl. udlevet Vognhest . . .	1 -
1 Ditto 10 til 11 Aar ilde anseende	3 -
	<hr/>
	5 Rdl. -
	<hr/>
For 10 Køer vurderede tilsammen til	36 Rdl.
- 11 Faar.	7 -
	<hr/>
	48 Rdl.
	<hr/>

Dødsboet viser os meget indviklede og forkvaklede Forhold, og en Række af Breve, optagede i Skiftebrevet af 1740, mellem Etatsraad Nobels to Døtre i Norge og deres Stedmoder, siger det samme.

Amtmand Must druknede Aar 1728, og der var Fallit ved hans Død, men hans Enke blev dog siddende med Ejendommen Moldegaard, indtil hun 1744 solgte den til en Svigersøn, hos hvem hun kom paa Aftægt til sin Død 1774.

Sin Mødrenearv havde hun faaet udbetalt tilforn, og da et Brev fra hende, dateret Christiania, den 20de Februari 1730, fortæller os følgende: »Da jeg nu hos mine Kiære Forældre paa Damsboe har skeed ald Fornøjelse for ald ventende Arv efter min Fader«, saa er det jo muligt, at Udbetalingen af hendes Fædrenearv har støttet hende saa meget, saa at hun

ved Hjælp af den har opnaaet Overenskomst med sine Kreditorer.

Etatsraad Nobel døde den 26de August 1732, og efter hans Død udbryder der en bitter Fejde mellem Enkefru Must og Enkefru Nobel. Af de Breve, som er vexlede i denne Anledning, og af Skiftebrevet efter Etatsraadinde Nobels Død, fremgaar det, at Amtmand Must har forpligtet sig til at overtage en stor Del af sin Svigerfaders Gæld den Gang denne afhændede Moldegaard til ham.

Nu gør Dødsboet gældende, at Enkefru Must har den Forpligtelse at indbetale, hvad Etatsraad Nobel skylder til Reknæs Hospital, paa Grund af, at han i sin Tid ikke har ydet Reknæs Hospital 541 Rdl., som tilkom det af hans Forpagtningsafgift af Tolden.

Etatsraadinde Nobel var bleven nødsaget til at betale denne Gæld, som med paaløbne Omkostninger til en Hjem- og Landstingsdom er løbet op til 723 Rdl. —

Fru Must paastaar imidlertid, at hendes sal. Mand har betalt Gælden til Reknæs af Tolden, og at den Gæld, hvori hendes Forældre ere forblevne, hidrører fra Collekt- og Bækkenpenge, som Etatsraad Nobel har indkasseret til Hospitalet, men ikke afgivet til det. Fru Must paapeger forskellige andre Gældsposter, som hun ligesaa lidt har Forpligtelse til at betale, som den der hidrører fra Collekt- og Bækkenpengene, saa i Stedet for at erkende sig som Debitor, erklærer Enkefru Must sig som Kreditor i Dødsboet, med en Fordring paa 829 Rdl., som hun i forskellige Øjemed har udbetalt for sin sal. Fader. Hun udtrykker sin Uvilje og Skuffelse i et Brev af 21de

Augustus 1741 til Skifteforvalter, Conferensraad Adeler, og deri findes følgende: Efter min Salig Faders dødelige Afgang var mig og mine Sødskende alt Arve-Rettighed beskaaren, ved et mellem vore Forældre af Dato den 2den Januarii 1719 oprettet Testamente, efter hvilket deres tilsammen bragde Midler efter min Faders Død forblev under min Stivmoders Disposition, uden efter Loven at deele med os Arvinger, dog paa saadanne Vilkaar, at jeg og mine Sydskende efter hendes Død skulde være og forblive hendes rette Arvinger, men da hun nu ved Døden er afgang skal befindes, at hun udi 8te Aars Tiid, saaledes med de hende betroede Midler haver skaltet og valtet, at ikke allene de nævnede Midler, men og andet prætiens Bohave*) skal aldeles være dissiperet.

Efter slige Omstændigheder finder jeg mig beføjet til i Kraft af Hans kongl. Mayestt's Lov o. s. v. herved at erklære og deklarerere, at jeg som Arving efter Testamentet skulle arve den 3die Deel af hendes Efterladenskaber, frasiger mig bemeldte Andeel efter Testamentet at arve, eller derfor at gjelde, hvilken min Arvs og Gjelds Fragaelse jeg erbødig er begierende for dend Respektive Lands-Things-Ret maa læses, protokolleres og med behørig Paategning tilbage leveres.

Iøvrigt tager jeg mig min Ret forbeholden til min Fordring som Kreditor udi Skifte-Retten indleveret og forbliver med ald Estime Højædle og Vel-

---

*) En Sølvkaffekande med ditto Fad var sat i Pant hos Fru Ide Skeel paa Arreskov, for Penge, som Etatsraadinde Nobel skyldte til Slagteren, Fru Ide Skeels fattige Husmand, udi Øster-Hæsinge.

baarne Hr. Conference-Raad og Amtmand tjenstergivende Tjenerinde

Martha Margrethe Nobel. Sal. Mustes.

Fra Maria Margrethe Nobel sal. Geddes paa Storbirchen i Norge fremsendes ogsaa en Fordring til Dødsboet paa 2950 Rdl., men da hun hverken har kunnet fremsende Original-Panteobligation eller lovligt Forfald, hvor den er afbleven, saa kan ej heller Skifteforvalteren efter en Copi give den Plads i Stervboen.

Efter det endelige Opgør beløb Stervboens Ud-gæld lignet og lagt med dens Indgæld sig til **5575 Rdl.** Justitsraad Nobel og hans Halvsøstre maatte derfor frafalde enhver Fordring, og alt, hvad her kunde omsættes i Penge, lige til Etatsraadindens Garderobe, som blev vurderet til 48 Rdl., blev sat til Auktion den 21de Marts 1741, for saa vidt muligt at tilfredsstille de mangfoldige store og smaa Kreditorer.

Skifteforvalteren, Amtmand Adeler til Lykkesholm, skriver: »Etatsraadinde Nobels Stervbo findes i en saa enorme, ja, fast utrolig Vidtløftighed, saa at det saa at sige er umuligt at udfinde hvem der er Kreditor og hvem Debitor«.

Etatsraadinde Nobel døde den 26de Oktober 1740, og har forud været meget syg, ligesom Justitsraad Nobel samtidigt ogsaa var »heftig« syg.

Chirurgus Hempel i Faaborg maatte et Par Gange blive herude i flere Dage og Nætter, og Hans Jensen fra Lyndelse sendtes i Ægt til Odense, 4 Mile herfra, for at hente en Læge til. Han fordrer 1 Rdl. 2 Mk. for Kost og Logi i 2 Dage, »men det kan ej godt-

gøres for Konsekvensens Skyld, thi en Bonde kan ikke fordre Betaling af sit Herskab for hvad Ægter, han bliver befalet at forrette.

Sandholt var forpagtet bort og Justitsraad Nobel havde egen Husholdning. Ved Etatsraadindens Død bestod hendes Husstand af Fogeden Helnes, Husholdersken Madam Testmann, som havde sine tre Børn hos sig, samt Skytte, Kusk, Havemand, Fruens egen Pige, Bryggerpige, Kokkepige og Høsepige, og endvidere den »liden Pige Bolette Bonnevig, som Fruen af Barmhjertighed har antaget at opføde«. I Penge var Lønnen lav, Skytten fik 16, Kusken 12, og Fruens egen Pige, 8 Rdl. om Aaret, de andre var ringere lønnede, saa nær som Fogeden, der havde 40 Rdl. og Madam Testmann 20 Rdl. Hun havde imidlertid ikke faaet noget af sin Løn i de $9\frac{1}{2}$ Aar, hun havde været her, hvorimod hun sikkert har faaet Klæder til Børnene*). Alle Folkene, med Undtagelse af Helnes og Madam Testmann, fik Løn og 1 Rdl. 4 Mk. maanedlig i Kostpenge til Skiftedagen ved Paaske, og maatte dermed strax rejse.

Alle Indtægter af Gaardene, Godset og Skovene, har været meget smaa, og der havde været Brug for store, for alle Bygningerne var forfaldne, Besætningen yderlig ringe, og Landbruget ude af Drift. Om Græsningen til Gaarden skrives der f. Ex.: »Da den temmelig formindskes og kendelig aftager, saa at den trænger al den Fredning, den kan faa, saa vil Justitsraad Nobel ikke uden Betaling af Dødsboet, græsse Etatsraadindens 3 Heste fra Oktober til Paaske«.

Og i Godsets Tilstand giver følgende Uddrag et

---

*) Begravelsesregnskabet i Skiftebrevet.

Indblik. Medens Øvrigheden indkalder flere Bønder i Lyndelse for Restancer af kgl. Skatter, tager Justitsraad Nobel samtidigt alt hvad de samme Bønder ejer i Pant for Restancer til Stamhuset, og en af dem erklærer, at han aldeles intet selv ejer mere.

Hele Landet over var Forholdene jo elendige efter Frederik den Fjerdes Krige, og heri maa vel nærmest Grunden søges til dette fuldstændige Skibbrud, skjøndt det jo ikke lader sig skjule, at der tillige fra først til sidst var ikke saa lidt Uorden i Familien Nobels Pengesager.

1740.

Justitsraad Nobel var Stamhusbesidder til sin Død 1752, og i de 12 Aar var der ingen Fremgang.

En Synsforretning, som hans Søn, Junker Nobel, lod foretage, da han overtog Besiddelsen, giver et mørkt Billede af Forfald. Nogle Tal, der angiver, hvad der vil være nødvendigt til nye Bygninger, og til Reparation, vil vise det. Overslagene lyder paa Reparation af Borggaarden, Ladegaarden, Møllen og Broerne, og Udgiften anslaaes til

	10354 Rdl.
Sollerups Opbyggelse og Reparation	2436 -
Lyndelse Kirke og Kirkegaardsporene	1207 -
Reparationer af Bygninger paa Bøngodset	4862 -
	<hr style="width: 100%; border: 0.5px solid black;"/>
	18859 Rdl.

Om Skovene gives der en nøjagtig Beskrivelse, og af hvor megen Skov, der har været i hver Mark paa Sandholt og paa Sollerup, men som nu ved Justitsraad Nobels uforstandige Behandling er svunden ind

til saa godt som intet. Til Brændsel kan der vel findes lidt, men intet, der er brugeligt til Bygningstømmer, ja, endogsaa Underskoven er saa forhugget og ruineret, saa at der ikke findes een Staver til Gjærderne eller Gjærdsel, som der ellers ved en god Hus-holdning og Forsynlighed kunde været nok af, derfor nødsages Ejeren i de første 10 Aar at købe alt til Gjærdsel hørende.

Synsforretningen over Sollerup giver endnu stærkere Beviser paa Justitsraad Nobels Uforstand. Deri staar anført: Østen i Gaarden kunde Grunden af en Længde Hus paa omtrent 20 Fag endnu ses, det havde været forsømt fra tidligere Tid, men i Stedet for at lade det reparere lod Justitsraad Nobel det rent afbryde og »Platzen« bortføre. Samme Hus kan ikke undværes og maa paany opbygges. Nord i Gaarden findes Tærskeladen, 26 Fag lang. Murene have været af Sten, men en Del af de brændte Sten er bortkomne og af den sidste Ejer, Justitsraad Nobel, bortførte. Stenbroen paa Gaardspladsen var brudt op, afgn. Justitsraad Nobel havde ladet det gøre for 2 Aar siden, og man sagde, at han vilde have ladet saa Korn paa Gaardspladsen, hvilket dog saa betids kom til hans Søns Kundskab, saa at intet videre skete end at Stenbroen blev spoleret.

1752.

Junker Hans Nobel optog et Statslaan paa 10,000 Rdl. for at komme i Gang, og foretog de Forbedringer, der kunde overkommes i de 3 Aar, der hengik førend hans Død, 1755. Han har været længe syg. Store Regninger fra Apotheker von Westen i Odense viser det og allerede 1753—54 raadspørger han Regi-

mentsfeltskjærer Voigt i Odense, men senere bruger han Chirurgus Hee i Odense.

Der er Regning paa en Vaagekone i hans sidste Sygdom, og man faar endvidere at vide, at de har maattet skære Ærmerne af en Skjorte, for at kunne give ham den paa.

Efter Tidens Skik blev hans Lig klædt i Silkestrømper, Manchetskjorte, Halsbind o. s. v.

I Folkemunde kaldtes Junker Nobel den gale Herremand, og for 50 Aar siden levede han endnu i Mindet, som en lidenskabelig Jæger*). Naar der om Aftenen hørtes Sus i Luften kunde det endnu den Gang blive kaldet Junker Nobels vilde Jagt, og hans Død blev endogsaa sat i Forbindelse med hans Jagtiver.

Han skal have forfulgt en Hare, som i sin Angst smuttede ned i Begravelsen under Lyndelse Kirke, gennem en aaben Luge. Junkeren fik Lemmene til Begravelsen brudt op for at faa Haren skudt, men da han var sveddryppende varm, paadrog han sig i den raakolde Kirke- og Kælderluft en heftig Forkølelse, som havde hans Sygdom og Død til Følge.

Der fortaltes endvidere, at han i vilde Feberfantasier vilde styrte sig ud af det øverste Taarnvindue mod Syd, hvor han havde sit Værelse, fordi han troede, at han selv var den Brevdue, som var afrettet til at flyve med Breve til hans Elskede.

---

*) Af Skiftebrevet ser vi, at Junker Nobel havde 12 Jagtbøsser, mange kostbare Vaaben, en fin Garderobe, meget Ridetøj, mange Heste og et stort Tjenerskab. I hans eget Værelse havde han 36 større og mindre Skilderier, 2 Tegnestole o. s. v., saa det synes, som om han har interesseret sig for Kunst.

Slutningen af et Brev fra Junker Nobel til Herredsfoged Mølmark af 1ste August 1753 giver Begreb om hans daværende Stemning. Begyndelsen af Brevet tyder paa, at hans Kreditorer er meget paatrængende, og at Hr. Mølmark stiller sig mæglende:

»Endelig udbeder jeg mig Deres bestandige Ven-skab og at De seer Mig befried for ald for stoere Bekymringer, som for Mig nu gandske ere utaaelige, med mindre jeg med eet skal ruineres eller kastes af Sadelen, naar jeg ikun har faaet Foden i Stig-Bøylene, hvorved jeg ingen ser at vinde uden Malhonette gemytter udi Deres indbildning. Thi Ud-faldet viser med Tiden, naar jeg faaer ikun Pusterum, om jeg bliver Græs-Rytter eller ey, jeg mener om jeg med Tiden maa have Roe at oprette, hvad mine Forfædre have forsømt«.

1755.

Den 11te December 1755 kom Junker Nobel's eneste Søster, Martha f. Nobel, Tolder og Raadmand, Cancelliraad Nøragers, anden Hustru, herud fra Odense, ledsaget af sin Mand og sine Børn, for at overtage sin Arv af Stamhuset.

Cancelliraad Nøragger maatte paa hendes Vegne forpligte sig i Henhold til Synsforretningen af 1752, at arbejde videre paa Gaardenes og Godsets Forbedring, og til ikke blot at forrente, men ogsaa betale Afdrag paa Statslaanet, »endskøndt han af de 10,000 Rdl. ikke forefinder een Skilling«.

Foruden Helsøsteren, Martha, havde Junker Nobel en Halvsøster, Helene f. Klog, gift med Sognepræst Christopher Nicolai Schrøder til Nordborg paa Als, for hendes Skyld, men ogsaa fordi han havde privat

Gæld, blev hans Bo givet under Skifterettens Behandling. Amtmand Adeler til Lykkesholm fungerede som Skifteforvalter, Registrering og Vurdering o. s. v. af Boets Effekter foregik under Herredsfoged Mølmarks Ledelse. Han boede i Faaborg.

Junker Nobels Moder og Søster var tilstede og paaviste de forskellige Ejendele, og Fru Nørager førte Husholdningen paa Boets Regning. Af hvad der solgtes ved Auktionen maa særlig fremhæves: Besætningen paa Sandholt og Sollerup 160 Køer, hvilke Fru Nørager for en stor Del købte, 4 graa Kørehopper, 14 Køre- og Rideheste, to af disse havde Føl, 1 lille Hingst, samt en Bondegaard i Haarby.

Bondegaarden	503 Rdl.
Kreaturerne (Heste og Køer)	1986 -
Møbler og Indbo	1501 -
	<hr/>
	3990 Rdl.
	<hr/>
Udgælden beløb sig til	4724 Rdl.
Indgælden —	4445 -
	<hr/>
Underbalance	279 Rdl.
Plus det meste af Statslaanet	10000 -
	<hr/>
Hele Gælden	10279 Rdl.

Ti Aar senere 1765, d 13de April, mødte Herredsfoged Mølmark med to af Retten udmeldte*) Synsmænd, for at tage Bygningerne, Godset og Skovene i Øjesyn. Fru Nørager var selv tilstede og fremlagde Synsforretningen af 1752.

I de 13 Aar der var forløbne havde Junker Nobel og Fru Nørager faaet en Del repareret og nybygget, og Forbedringerne ved Bygningerne paa Sand-

*) Møller Snedevind og Snedker Peder Hansen.

holt og Sollerup, Kirken og paa Godsets Bygninger i det hele, ansloges til 7865 Rdl., men der var alligevel meget, der endnu laa hen og var særdeles brøstfældigt. Desuagtet bevidner Synsmændene, at »før Fru Nøragers Tiltrædelse var alt i misserabel Stand, og det var det sletteste Gods i Landet, nu kan det derimod holde Pris og Valleur med andre heromkring liggende Godser, som administreres og ejes af gode Husholdere.

Skovene befandtes saa vel opfredede, at samme var en Lyst at ansee, og naar Stamgodset var af den Beskaffenhed, at det kunde sælges, saa vilde det forhøje Prisen over 2000 Rdl.

Thi Fru Cancelliraadinde Nørager har i hendes Tiid opfredet mange tusinde unge Træer af Ege og Bøge, foruden smuk og rar Underskov, og derimod hugges der neppe til Fornødenhed Ildebrændsel i Skovene, og naar det og skeer, er det af Træer, som ey ere til andet nyttige.

Paavisningsmændene gjorde tillige opmærksomme paa, at Fru Nørager endogsaa havde købt Træer i andre Skove for at spare sine egne.

Den 12te Februar 1766 døde Cancelliraad Nørager, og *) »da der efter den Afdøde ikke allene findes en stoer Vidtløftighed, men endog tvende Kuld Børn, hvoraf en Del ere umyndige«, saa var Kammerherre og Amtmand Holsten til Holstenshus nødsaget til at lade Fuldmægtig Alleqvist møde for at tage Stervboen under Forsegling og Registrering. Cancelliraad Herredsfoged Mølmark med 2 Vidner gav ogsaa Møde.

---

*) Skiftebrevet efter Cancelliraad Nørager.

Fru Nøragger og hendes Svigersøn, Tolder i Odense, Cancelliraad Lindam, maatte paavise Stervboens Ejendele, og Hr. Lindam gav paa hendes Vegne tilkende, at »hendes og hendes sal. Mands Fælles-Bo allerede for længst var distraheret og ved Indførsel udlagt til den sal. Mands Publique Gjælds Betaling, hun var altsaa for nærværende Tiid aldeles intet eiende, og følgelig kunde heller intet paavises, som kunde komme Stervboen tilgode«.

Fru Nøragger tilkendegav, at endogsa hendes sal. Mands Gangklæder vare tagede itu til Børnene, under hans lange, næsten 2 Aars tiltagende Svagthed.

Paa Grund af denne Stervboens slette Tilstand, var Enkefru Nøragger nødt til at frasige sig Arv og Gjæld efter hendes sal. Mand og følgelig ganske og aldeles overlade Boen uden mindste Pretention eller Arvefordring til Kreditorernes Afbetaling, saa vidt strække kan. Samme Deklaration maatte Hr. Lindam ogsaa gøre paa sin Hustrus og paa de øvrige, saa vel myndige som umyndige Børns Vegne. Hele Indboet m. m. maatte altsaa sælges og gøres i Penge, og de Møbler, som efter Auktionen fandtes i Værelserne, tilhørte derfor ikke Fru Nøragger, men hendes Halvsøster, Madam Helene Schrøder, som efter sin Mands Død var flyttet til Sandholt.

Der blev opsat en Lejekontrakt mellem Søstrene, efter hvilken Fru Nøragger maatte give 15 Rdl. om Aaret i Leje af Madam Schrøders Møbler, Sengklæder, Linned og andet Bohave.

For at Fru Nøragger kunde opnaa en nogenlunde fordelagtig Kontrakt om Sandholts Forpagtning og Hollænderiets Drift, lod Madam Schrøder for sine Penge købe 22 Køer, vurderede til 248 Rdl. Denne

Kapital skulde Fru Nøragger forrente med 5 pro Cent, og tillige sørge for, at Besætningen hvert Aar blev forøget med godt Tillæg, og sætte et nyt Kreatur i Stedet, naar et af Besætningen døde.

Fru Nøragger levede 16 Aar efter sin Mands Død, og blev ved at virke til Gavn for Gaardene og Godset, og hun har sikkert havt god Støtte i sin Søn Niels, der førte Godsets Regnskaber. Hendes Moder, Justitsraad Nobels Enke, døde først 1767, 86 Aar gammel, og der er sagt af de gamle, at hun nød alles Agtelse.

Flere af Fru Nøraggers Børn døde tidligt, men den største Sorg har dog sikkert været, at Datteren Fredericha, der var gift med den ødsle Cancelliraad Lindam, Tolder i Odense, vendte hjem til sin Moder med 2 smaa Børn, efter at Lindam paa Grund af Kasseangel, havde forladt Landet.

Hun forsonede sig først i sine sidste Aar med sin haarde Skæbne og lagde et tungt Tryk paa Hjemmet, men Traditionen siger, at der desuagtet levedes et kønt Familieliv paa Sandholt, og, at »de Nøraggerske Sønner var skikkelige Mennesker, som ikke gjorde nogen Fortræd«.

Fru Lindams Søn, Nicolai Christian, omtales ved sin Morbroder, Justitsraad Nøraggers Død 1789, men dermed gaar han ud af Sagaen, saa den gamle Overlevering, at han er død i en ung Alder, og ugift, i Udlandet, er vel nok rigtig. Datteren, Martha Catharine, levede paa Sandholt, som ugift, til sin Død 1819.

Fru Nøragger f. Nobel døde d. 30te Oktober 1782, og da Skiftet var foretaget og Boet gjort op

fundtes her for første Gang i Noblernes Tid en Formue paa **14437 Rdl.***)

Hvad Gaardene og Godset angik, manglede der endnu en Del i at alt var i Orden, men alt var i Fremgang og Fru Nørager havde naaet meget.

Da Fru Nøragers ældste Søn, Stamhusbesidder Justitsraad Nørager, tilmeldte Amtmand Kammerherre Holsten sin Moders Død, svarede denne: »Det bedrøver mig oprigtig, at De har mistet saa god en Moder«.

Og paa den Plade, som hendes Børn lod sætte paa hendes Kiste, staar der:

»Hun var ydmyg i Lykke, uforsagt i Modgang, taalmodig i Lidelse og fornøjet i Døden«.

1782.

Justitsraad Hans Nobel Nørager begyndte en grundig Reparation af den meget forfaldne Hovedbygning, men da han døde allerede 1789 faldt det i hans Broders Lod at fortsætte og fuldende den. Som Hovedbygningen nu ser ud udvendigt, og er indrettet indvendigt, efterlod Chr. Nicolai Nørager sig den ved sin Død 1807.

Han var Kapitain, da Justitsraad Nørager døde, og levede som gift Mand i København under temmelig smaa Kaar, som han søgte at forbedre ved at tegne Kort, og ved at hjælpe Maleren Juul i hans Atelier.

1807.

Den følgende Besidder, Hans Nobel Nørager, har overtaget Stamhuset uden Spor af privat Formue,

*) Fru Nørager ejede en Del Porcelain og Sølvstøj, og rigeligt med Sengklæder og Linned, men kun faa Møbler.

hvad der havde været efter Fru Nørager f. Nobel var gaaet med til Hovedbygningens Reparation, og han maatte derfor ved 1816 optage et Laan paa Stamhuset paa 40000 Rdl.

Efter Pengekrisen i de nærmest følgende Aar, var han lige ved helt at gaa paa Grund, men kom dog med yderste Besvær igennem. De opadgaaende Tider bragte bedre Kaar, og Fremgang tog smaat, men sikkert, sin Begyndelse.

Stamtavlen fortæller om de mange Dødsfald, men den kan ikke sige noget om, at hans Hustru, Amalie f. Suckow, vandrede i hans Farmoders Fodspor, og lever i velsignet Minde.

1866.

Kammerherre Nobel Nørager og hans Hustru døde begge først i 1866, og den nuværende Stamhusbesidderinde, Nicoline Marthe Nobel Sperling, er den sidste Ætling, der gennem Etatsraad Nobels Søn nedstammer fra Stamhusets Fundator.

Arvefølgen fortsættes gennem Amtmandinde Must f. Nobel, og nævner, som Arving i 7de Led, Axel Lund f. 1873, cand. jur., ansat i Finansministeriet og Overformynderiet.

Sandholt i Januar 1909.

Nicoline M. Nobel Sperling.

Den Nobel Nøragerske Stamtavle.

Stamfader Hans Mortensen Nobel, Købmand i Christianopel i Skaane.

	1. Søn Hans Hansen Nobel f. 1657 i Christianopel. Amtmand i Romsdalsamt, Etatsraad. Oprettede Stamhuset Sandholt 1726. † 1732.
1681.	1. Hustru Margrethe Tønder, Enke efter Tolder Johan Garman. † 1684.
	1. Søn Hans Hansen Nobel. Se. A. 1.
1690.	2. Hustru Dorothea Isabella Jessen f. ? † 1715? Enke efter Major Testmann.
	1. Søn Peder Nobel f. ? Kapitain. Ugift. † paa Sandholt 1726.
	1. Datter Martha Margrethe Nobel f. 1693. † 1774. Gift med Amtmand Erik Must. † 1729.
	2. Datter Margrethe Marie Nobel f. 1696. † 1755. Gift med Claudius Gedde.
1717.	3. Hustru Dorothea Hansdatter. Enke efter Købmand Anders Nielsen i Brevik. Stamhusbesidderinde til sin Død 1740.
a 1.	Hans Hansen Nobel f. 1684. Amtmand i Stavanger. Justitsraad, Stamhusb. † 1752. Gift med Anna Marie Bøckmann f. 1682. † 1767.
	a 2. Frederich Hansen Nobel f. ? † ?
	b 2. Hans Hansen Nobel, Stamhusb. f. 1717? † 1755.
	c 2. Martha Nobel, Stamhusb. f. 1713. † 1782. Gift 1743 med Christian Nørager, Tolder i Odense, Cancelliraad f. 1703. † 1766.
	a 3. Fredericha Nørager f. 1744. † 1801. Gift 1760 med Søren Lindam, Tolder i Odense. Cancelliraad f. ? † ?
	a 4. Et dødfødt Barn.
	b 4. Nicolai Christian Lindam f. 1763. † ?
	c 4. Martha Cathrine Lindam f. 1764. † 1819.
	b 3. Hans Nobel Nørager. Stamhusb.. Justitsraad f. 1745. † 1789.
	c 3. Anna Chatrine Nicoline Nørager f. 1746. † 1751.
	d 3. Mette Helene Nørager f. 1748. † 1752.
	e 3. Niels Nørager. Godsforvalter paa Sandholt f. 1749. † 1786.
	f 3. Christoffer Nicolai Nobel Nørager. Stamhusb., Oberstlieutenant f. 1751. † 1807. Gift 1787 med Christine Vilhelmine Caroline Rønne f. 1757. † 1818.

- Svendborg Amt 1911
- a 4. Martha Nøragger f. 1788. † 1855. Gift med Peter Urban Bruun. Ritmester v. f. D. f. 1767. † 1852.
- a 5. Caroline Frederikke Bruun f. 1812. † i det adelige Jomfrukloster i Odense 1891.
- b 5. Vilhelmine Regitze Christiane Amalie Bruun f. 1819. † i København 1881.
- b 4. Hans Nobel Nøragger, Stamhusb., Kammerherre f. 1790. † 1866. Gift 1816 med Amalie Henriette Christiane Suckow f. 1791. † 1866.
- a 5. Nicoline Martha Nobel Nøragger f. 1817. † 1844. Gift 1838 med Joachim Ulrich Sperling. Ritmester, Jægermester f. 1815. † 1876.
- a 6. Hans Nobel Sperling f. 1839. † 1840.
- b 6. Carl Adolph Nobel Sperling f. 1841. † 1842.
- c 6. Otto Vilhelm Nobel Sperling f. 1842. † 1844.
- d 6. Nicoline Martha Nobel Sperling. Stamhusb. f. 1844.
- b 5. Hans Nobel Nøragger f. og † 1818.
- c 5. Johanne Vilhelmine Louise Nobel Nøragger f. 1819. † 1831.
- d 5. Hans Nobel Nøragger f. 1821. † 1837.
- c 4. Carl Christian Nobel Nøragger. Major v. f. D., f. 1791. † 1843.
- d 4. Annine Marie Nøragger f. og † 1794.
- g 3. Juliane Marie Nøragger f. og † 1752.
- h 3. Frederich Nøragger f. 1753. † 1779.
- i 3. Christian Nøragger f. 1757. † 1795. Ejede Vennergaard ved Ringkøbing. Gift med Joachimine Beate Mølmark f. ? † 1807.

Svendborg Amt 1911

Uddrag af den Nobel Mutske Stamtavle.

Martha	Margrethe Nobel f. 1693. † 1774. Gift med Erik Must f. ? † 1729. Amtmand i Romsdalsamt. Ejer af Moldegaard.
a 1.	Isabella Dorothea Must f. 1719. † 1740. Gift med Hans Mathiassøn Holst, Cancelliraad, Politimester i Bergen. † 1781.
a 2.	Martha Margrethe Holst f. 1740. † 1823. Gift med Johan Grøn Lund, Sognepræst til Østre Moland. † 1790.
a 3.	Peter Ludvig Lund f. 1760. † 1826. Provst. Sognepræst til Egersund. Gift med Antonette Gertaudine Faye. † 1822.
a 4.	Johan Grøn Lund f. 1792. † 1860. Konsul, Bogtrykker i Thisted. Gift med Johanne Marie Spärck.
a 5.	Gerhard Peter Anton Lund f. 1819. † 1879 i Holstebro. Redaktør. Gift med Louise Marie Dendler.
a 6.	Johan Anton Hoffgaard Lund f. 1842. † 1906. Typograf. Aarhus. Gift med Anna Rasmine Christiane Ejbye.
a 7.	Axel Lund f. 1873. Cand. jur., ansat i Finansministeriet og Overformynderiet. Gift med Elisabeth Vilhelmine Løve f. 1876.
a 8.	Børn: 1) Maja Elisabeth Løve Lund f. 1902. 2) Johanne Louise Løve Lund f. 1905.

Margrethe Marie Nobel f. 1696, † 1755, gift med Oberst Claudius Gedde paa Storbirken i Trondhjems Stift, efterlod sig Børn, men Slægten døde tidligt ud.
